

УДК 1:070+327

О. Литвиненко, асп.
Київський національний університет імені Тараса Шевченка

ДІЯЛЬНІСТЬ УКРІНФОРМУ В МІЖНАРОДНИХ ОРГАНІЗАЦІЯХ У КОНТЕКСТІ ІНФОРМАЦІЙНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ

У статті проаналізовано місце Укрінформу на інформаційній карті світу та його роль у забезпеченні ефективних механізмів захисту інформаційного простору України.

Ключові слова: інформаційний простір, національні інтереси, мас-медіа, Укрінформ.

Епоха інформаційного суспільства, яка почала активно утверджуватися з настанням третього тисячоліття, характеризується поширенням поняття "інформація" як основоположного компонента будь-якої діяльності людини. Інформаційна сфера водночас є цілісним утворенням і складовою частиною інших галузей життєдіяльності держави – економічної, політичної, соціально-гуманітарної тощо. Це пов'язано з універсальністю інформації та її властивістю передавати накопичені досвід і знання у просторі й часі.

Актуальність теми полягає у тому, що здатність інформаційних потоків одночасно охоплювати широку аудиторію та впливати на формування суспільно-політичної думки громадян спричинила зростання кількості реальних і потенційних викликів та загроз національній безпеці України в інформаційній сфері.

Вивченню й аналізу інформаційної діяльності, проблем і перспектив розвитку інформаційної безпеки України присвячені праці низки вітчизняних та закордонних дослідників, серед яких вагоме місце посідають Н. Гендіна, Р. Дарендорф, О. Литвиненко, Г. Мангофф, О. Пантелеймонов, Г. Почепцов та інші [6].

Оскільки головними "гравцями" інформаційного простору держави є засоби масової комунікації (ЗМК), із продуктів діяльності яких сучасна людина дізнається про те, що, коли і де відбулося, знаходить оперативне тлумачення тих чи інших подій, тому інформаційні ресурси мас-медіа повинні бути спрямованими на захист національних інтересів України. Під національними інтересами варто розуміти життєво важливі матеріальні, інтелектуальні і духовні цінності Українського народу як носія суверенітету і єдиного джерела влади в Україні, визначальні потреби суспільства і держави, реалізація яких гарантує державний суверенітет України та її прогресивний розвиток [4]. Мас-медіа у всій своїй сукупності, у трансконтинентальному, національному і регіональному вимірі відображають інформаційну картину світу.

Сьогодні спостерігаються потужні посягання на цілісність інформаційної безпеки України, пов'язані, головним чином, із намаганнями інформаційних суб'єктів, у тому числі закордонних, свідомо викривити зміст подій за участю України, подати у сфальшованому вигляді відомості про розвиток політичних, соціальних, економічних та інших подій із метою дискредитації держави в очах міжнародної спільноти, підризу довіри до неї як до надійного партнера та вагомego суб'єкта міжнародного права.

Загрозу вітчизняному інформаційному простору несе тенденція до подальшої комерціалізації ЗМК, у гонитві за легкими прибутками власники недержавних мас-медіа заповнюють шпальти, ефір та інтернет-ресурси запозиченою за кордоном низькоякісною продукцією, яка часто пропагує чужі для нас моральні й політичні цінності, працює на розкол суспільства. Загострює проблему те, що створення власного інформаційного продукту в умовах кризи стало економічно не вигідним. На нашу думку, вирішити це питання можна двома шляхами.

По-перше, за допомогою громадського впливу на власників мас-медіа. У зв'язку з цим доцільно було б на законодавчому рівні передбачити при одержанні ліцензії на мовлення чи реєстрації друкованого або електро-

нного ЗМК доведення до широкої громадськості повної інформації про засновників і співзасновників, власників і співвласників інформаційного ресурсу, видавців. У цьому контексті потрібно створити при Міністерстві юстиції України спеціальний реєстр власників і видавців ЗМК.

По-друге, в законодавчому порядку обумовити можливість прямої чи непрямої фінансової підтримки тих інформаційних ресурсів, які виробляють власний національний інформаційний продукт.

Сьогодні в українському політикумі точаться дискусії щодо необхідності роздержавлення мас-медіа, які, власне, і повинні були стати основними джерелами об'єктивних і достовірних офіційних повідомлень. Проте, зважаючи на заангажованість журналістів та їхню залежність від владних структур, державні ЗМК подають суб'єктивну інформацію, поглиблюючи тим самим проблему інформаційної безпеки.

У більшості країн світу поняття "державні мас-медіа" давно відсутнє, але залишилися й набули особливої ваги у формуванні й захисті інформаційного простору національних інформаційних агентств. Більше того, деякі держави, зокрема Польща, Болгарія, Угорщина, Румунія, створили для них такі умови, надали такі преференції, завдяки яким агентства стрімко розвиваються, є одними з важливих гарантів національної інформаційної безпеки. Насамперед, саме вони є джерелами оприлюднення офіційної позиції вищих органів влади держав. Керівництво зазначених вище країн прагне активно використовувати інформагентства для проведення своїх зовнішніх ініціатив, і не тільки в інформаційній сфері, а й в економічній, культурній, туристичній. В Україні єдиним національним інформаційним агентством є Українське національне інформаційне агентство "Укрінформ".

Укрінформ займає сьогодні провідне місце на вітчизняному інформаційному ринку, виступає впливовим чинником функціонування національного інформаційного простору.

За свою більше ніж 95-річну історію агентство набуло значного авторитету не тільки серед учасників українського інформаційного простору, але й на міжнародній арені. Відповідно до статутних повноважень, покладених на агентство постановою Кабінету Міністрів України від 15 липня 1997 р. № 749 "Про затвердження Статуту та інші питання Українського національного інформаційного агентства "Укрінформ", агентство реалізує в межах своєї компетенції державну політику у сфері інформації шляхом збирання, обробки, творення, зберігання і підготовки інформації, випуску та поширення новин, надання фото та іншої інформаційної продукції засобам масової інформації, органам державної влади, підприємствам, установам, організаціям, об'єднанням громадян, а також приватним особам в Україні та за її межами [3]. Укрінформ розповсюджує офіційну інформацію, що стосується різних сфер життєдіяльності суспільства і держави, а формат його роботи як інформаційного агентства зменшує ризики суб'єктивізації відомостей, адже головним завданням будь-якого інформагентства є висвітлення подій, зазначення лише фактів, а не їхня аналітика чи оцінка.

3-поміж напрямів діяльності Укрінформу пріоритетним є системний і комплексний підхід до питань інформаційного забезпечення зовнішньополітичного курсу держави, формування за кордоном образу України на основі використання позитивних явищ і процесів, що відбуваються в українському суспільстві. Така діяльність є особливо актуальною у контексті захисту національних інтересів України, адже донесення міжнародній спільноті повної інформації про ситуацію в державі, а також об'єктивне висвітлення зарубіжних подій (особливо тих, що стосуються України) із першоджерел, а не в інтерпретації зарубіжних медіа сприяють підвищенню міжнародного іміджу та збільшенню інвестиційної привабливості.

Так, на паритетних засадах Укрінформ співпрацює з багатьма зарубіжними інформаційними службами, серед яких, зокрема, світові агентства ІТАР-ТАСС та Рейтер, а також МТІ (Угорщина), БелТА (Білорусь), ТАСР (Словаччина), ТАНЮГ (Сербія), БТА (Болгарія), Сінхуа (Китай), Ромпрес (Румунія), ХІНА (Хорватія) тощо, а також з багатьма зарубіжними посольствами в Україні, передплатники у США, Канаді, ФРН, Королівстві Бельгія, Республіці Болгарія, Республіці Польща, Австралії. Власні кореспонденти Укрінформу працюють у Польщі, Болгарії, Угорщині, США, Німеччині, Росії, Франції, Китаї, Бельгії. Щодоби Укрінформ передає більше тисячі повідомлень п'ятьма мовами: українською, російською, англійською, німецькою та іспанською [2]. Це дозволяє передавати за кордон відомості без іноземних посередників, якими зазвичай виступають мас-медійні структури.

Вважаємо за доцільне окремо зупинитися на участі Укрінформу як єдиного національного інформаційного агентства України в міжнародних організаціях, оскільки його інтеграція у європейський і світовий інформаційний простір збільшує коефіцієнт об'єктивності та достовірності поданої інформації як про Україну, так і для неї. Укрінформ – єдиний від України член Європейського Альянсу Інформаційних Агентств (ЄАІА) (англ. – ЕАНА), до складу якого входить з 1995 року.

Альянс засновано 21 серпня 1957 р. у Страсбурзі на Європейській технічній конференції інформаційних агентств [1]. ЄАІА – це некомерційна членська організація, що об'єднує інформаційні агентства 31 країни (по одній від кожної країни). Як зазначено в статуті, до складу ЄАІА може входити лише одне – провідне агентство держави. Зважаючи на чисельні звернення іноземних інформаційних агентств до Укрінформу з метою надати рекомендації у вступі до Альянсу (згідно з правилами організації агентство, яке прагне отримати членство, має заручитися підтримкою вже існуючих учасників), про що свідчать документальні потоки агентства, в ЄАІА спостерігається постійно зростаюча кількість бажаючих приєднатися до організації. Медіа-бізнес продовжує швидко змінюватися і очевидним є те, що європейські інформаційні агентства вбачають переваги членства в Альянсі для співпраці в часи інформаційного буму.

Мета ЄАІА полягає у збереженні та підтримці загальних інтересів його членів у всіх сферах, важливих для їх роботи та діяльності. Альянс функціонує як пан'європейський, професійний форум для встановлення контактів та співпраці, включаючи обмін інформацією, досвідом і знаннями серед своїх членів. ЄАІА виступає лобістом спільних інтересів своїх членів у Європейському Союзі та інших міжнародних організаціях.

Щорічно Альянс проводить чергову Генеральну асамблею, яка є вищим органом ЄАІА. Зазвичай, засідання проходять у Женеві (Швейцарська Конфедерація), на них обговорюються актуальні питання інформаційної сфери, серед яких особливе місце займає проблема законодавчого забезпечення діяльності суб'єктів

інформаційного простору, дотримання авторського права та свободи слова, а також питання ціноутворення на інформаційні продукти в країнах-учасниках. Крім того, для членів ЄАІА щороку проводяться спеціалізовані міжнародні конференції

Альянс було створено з метою сприяння співпраці між незалежними у фінансовому плані інформаційними організаціями. Надання можливості членам ЄАІА використовувати інформаційні ресурси один одного, відкрито обмінюватися не тільки повідомленнями, але й досвідом у вирішенні проблем інформаційної сфери, з якими зіштовхуються країни, дозволяє інформаційним агентствам отримувати багатопланову інформацію з першоджерел про події у всьому світі, тим самим не нав'язуючи їй як єдино правильну.

Укрінформ є засновником і учасником ще однієї міжнародної організації – Асоціації національних інформаційних агентств країн Причорномор'я (ПАНІА) (англ. BSANNA). Згідно з розпорядженням Кабінету Міністрів України від 27 квітня 2006 р. № 242-р "Про установчу конференцію Асоціації національних інформаційних агентств країн Причорномор'я" 29–31 травня 2006 р. у м. Києві за ініціатииви экс-генерального директора Укрінформу, заслуженого журналіста України В. Чамари створено міжнародну некомерційну організацію – ПАНІА, яка об'єднує національні інформаційні агентства країн Чорноморського регіону для ефективного використання їх інформаційних ресурсів, а також обміну новинами з політичної, економічної, культурної, наукової та інших сфер життя держав-учасниць.

Напрями роботи ПАНІА:

- активне співробітництво на інформаційному просторі країн Причорноморського регіону і світу в цілому;
- налагодження рівноправного і вільного обміну інформацією між національними інформаційними агентствами і взаємодії в розвитку співробітництва в інформаційній сфері;
- об'єднання зусиль національних інформаційних агентств в оперативному поширенні різноманітної об'єктивної інформації про життя своїх держав в інших країнах світу;
- вироблення оптимальних моделей для створення і експлуатації інформаційних і телекомунікаційних систем;
- розвиток зв'язків з міжнародними організаціями і участі в їх діяльності [5].

ПАНІА є своєрідним дорадчим інформаційним органом Організації Чорноморського економічного співробітництва (ОЧЕС), тож, входження нашої держави до Асоціації є доцільним з огляду на те, що Україна завжди була одним з найбільш активних членів ОЧЕС. Країни Причорномор'я з населенням 330 мільйонів людей є масштабним потенційним ринком, одним з найпривабливіших регіонів нового тисячоліття. Щедрий на природні ресурси, потужний виробничою базою, кваліфікованою робочою силою регіон ОЧЕС охоче пропонує широкий спектр можливостей для світового економічного співтовариства.

Інформаційне забезпечення зовнішньої політики України в рамках ОЧЕС сприяє розширенню політичного і соціально-економічного співробітництва в Чорноморському регіоні, залученню інвестицій в українську економіку, запровадженню новітніх технологій і технічних засобів, зміцненню авторитету нашої держави в світі.

Крім того, положення проекту статуту Асоціації враховують національні інтереси країн-учасниць, відкривають можливість для вільного обміну інформацією і, водночас, виключають можливість іноземної інформаційної експансії до інформаційного простору країн-партнерів.

На сьогодні до складу ПАНІА входить 14 країн, кожна з яких представлена одним інформаційним агентст-

вом. Це такі агентства: АзерТАдж (Азербайджан), ANA (Греція), ANADOLU AGENCY (Туреччина), АТА (Албанія), АРМЕНПРЕСС (Вірменія), БТА (Болгарія), ІТАР-ТАСС (Росія), GHN (Грузія), МОЛДПРЕС (Молдова), АДЖЕРПРЕС РОМПРЕС (Румунія), ТАНЮГ (Сербія і Чорногорія), Укрінформ (Україна), МІА (Македонія), НІНА (Хорватія) [5]. Вхідження інформаційних агентств до складу Асоціації на рівноправних засадах забезпечує незаангажований обмін інформацією та реалізацію принципів дружби і добросусідства.

Агентства-члени ПАНІА здійснюють обмін текстовими, фото-, аудіо-, відео- та іншими інформаційними матеріалами на безкоштовній основі. Згідно зі статутними документами, головування в ПАНІА має щороку передаватися до нової країни, але на практиці з метою економії та збільшення часу на впровадження в реальність ідей головної сторони члени Асоціації передають управління іншій державі раз на два роки. Крім того, у 2013 році учасники ПАНІА запровадили посаду Генерального секретаря, яка є постійною і не передається щороку від однієї людини до іншої. Це є позитивним кроком у зміцненні позицій Асоціації на міжнародній арені.

З метою оперативного обміну повідомленнями між членами ПАНІА та оприлюднення інформації на сайті Укрінформу розроблено універсальний аудіо-відео-інформаційний інтернет-ресурс для здійснення вільного обміну матеріалами під назвою "Новини ПАНІА". Повідомлення, які передаються членами Асоціації, на інформаційній стрічці не редагуються, є ідентичними до тих, які містяться на сайтах першоджерел. Такий підхід виключає можливість викривлення інформації іноземними суб'єктами.

На сьогодні ресурс, який представлено українською, російською та англійською мовами, регулярно наповнюється різноплановими повідомленнями й коментованими матеріалами всіх країн-учасниць Асоціації. Створений веб-ресурс покликаний забезпечувати інформаційний супровід у зарубіжних ЗМІ процесів утвердження і зміцнення позицій України на міжнародній арені. Варто зауважити, що концепція цього інтернет-ресурсу за сучасних умов є застарілою, ресурсу не вистачає комплексності та зовнішньої атрактивності, що є необхідним елементом рейтинговості нинішніх інтернет-видань. А за такої ситуації зменшується кількість споживачів і, якщо не буде вжито відповідних заходів, основну мету ПАНІА – розповсюдження з першоджерел об'єктивної інформації про ситуацію в різних державах – буде знівельовано.

Отже, інформаційні агентства є потужними інструментами інформаційної підтримки зовнішньої і внутрішньої політики будь-якої держави. Реалізація інформаційної політики можлива лише за умови ефективного залучення України до світової інформаційної сфери і подолання суттєвого дисбалансу між українським та міжнародним інформаційними просторами. Членство Укрінформу в ЄАІА та ПАНІА дає змогу безпосередньо донести до закордонного споживача достовірну інформацію про реальний стан справ у нашій державі та сприяє формуванню сприятливого міжнародного іміджу України з метою ефективного захисту своїх національних інтересів.

Активне міжнародне співробітництво Укрінформу надає змогу національній інформаційній структурі інтегруватися у глобальну, а отже гарантувати право на доступ до неї кожного громадянина та оприлюднення й донесення до закордонного споживача достовірної інформації про нашу державу. Розширення присутності Укрінформу в системі координат світової інформаційної сфери потребує додаткового фінансування, яке на сьогодні не закладене у Державному бюджеті України. Проте така політика має бути переглянута, оскільки за сучасних умов розвитку суспільства якісний національний інформаційний продукт, відповідальність за вироблення якого дорученнями Уряду покладена на Укрінформ, є вагомим чинником в економічному, політичному, культурному поступі Української держави на міжнародній арені.

Список використаних джерел

1. Європейський Альянс Інформаційних Агентств : Офіційний сайт [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.newsalliance.org/about.htm>.
2. Про агентство [Електронний ресурс] // Українське національне інформаційне агентство "Укрінформ" : офіційний сайт – Режим доступу: http://www.ukrinform.ua/ukr/page/about_agency
3. Про затвердження Статуту та інші питання Українського національного інформаційного агентства "Укрінформ" : Постанова Кабінету Міністрів України від 15.07.1997 № 749 (зі змінами та доповненнями). [Електронний ресурс] // Верховна Рада України : офіційний сайт. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/749-97-%D0%BF>
4. Про основи національної безпеки України : Закон України від 19.06.2003 № 964-IV (зі змінами) [Електронний ресурс] // Верховна Рада України : офіційний сайт. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/964-15>.
5. Статут Асоціації національних інформаційних агентств країн Причорномор'я [Електронний ресурс] // Новини ПАНІА. – Режим доступу: <http://bsanna-news.ukrinform.ua/document.php?id=003&lang=ua>.
6. Horbulin V., Lytvynenko O. The National Security and Defense Council of Ukraine in the Strategic Management of National Security / V. Horbulin, O. Lytvynenko // Almanac on Security Sector Governance in Ukraine 2010. – Geneva. – P. 3–11.

Надійшла до редколегії 27.02.14

Е. Литвиненко, асп.

Киевский национальный университет имени Тараса Шевченко (Киев, Украина)

ДЕЯТЕЛЬНОСТЬ АГЕНТСТВА "УКРИНФОРМ" В МЕЖДУНАРОДНЫХ ОРГАНИЗАЦИЯХ В КОНТЕКСТЕ ИНФОРМАЦИОННОЙ БЕЗОПАСНОСТИ УКРАИНЫ

В статье проанализировано место агентства "Укринформ" на информационной карте мира и его роль в обеспечении эффективных механизмов защиты информационного пространства Украины.

Ключевые слова: информационное пространство, национальные интересы, масс-медиа, "Укринформ".

O. Lytvynenko, post-graduate student

Taras Shevchenko National University of Kyiv (Kyiv, Ukraine)

THE ACTIVITY OF UKRINFORM IN THE INTERNATIONAL ORGANIZATIONS IN THE CONTEXT OF INFORMATIONAL SECURITY OF UKRAINE

The article analyzes the role and place of the information Agency Ukrinform on the world informational map and its role in providing of effective mechanisms of protection of the Ukrainian informational space.

Key words: Informational space, National interests, Mass-Media, Ukrinform.